

Ministerstvo jde svými rozhodnutími správným směrem, říká Zdeněk Nekula, ministr zemědělství

25.1.2023 - | Ministerstvo zemědělství ČR

Za zcela zásadní úspěch považuje ministr zemědělství nastavení Strategického plánu společné zemědělské politiky, který se věnuje krajině, ale i dostatečné výrobě potravin. Úspěšně hodnotí zajištění mimořádné pomoci ohroženým odvětvím, ale i průběh a výsledky předsednictví.

Mohl byste zhodnotit rok 2022? Co se podle Vás povedlo a co ne?

Strategický plán na několika stovkách stran detailně popisuje potřeby a oblasti, do kterých rozdělí ministerstvo v průběhu příštích 5 let 200 mld. Kč. Změnou, která poutala nejvíc pozornosti, je zavedení podpory na první hektary ve výši 23 %. Tato platba bude určena na prvních 150 ha všech zemědělských podniků. Díky tomu efektivně a bez zbytečné byrokracie podpoříme menší a střední podniky, zároveň ale zůstane dost peněz i pro větší podniky, které mají v našem zemědělství své pevné místo. Chceme totiž podporovat všechny zemědělce, kteří hospodaří správně, ať už mají 10, nebo 10 tisíc ha. I když jsme byli pod velkým tlakem některých skupin, jsem přesvědčený, že jsme našli vyvážený kompromis, který pomůže naší krajině, zlepší stav vody i půdy, a přitom neohrozí naši potravinovou bezpečnost a reálně posílí lokální produkci potravin. To koneckonců potvrdila i Evropská komise, která finální podobu našeho Strategického plánu schválila. Nyní je před námi ještě důležité období, kdy tento plán musíme uvést v život. Bude to náročné období jak pro zemědělce, tak pro státní správu. Musíme schválit příslušnou legislativu, velmi rychle nastavit IT systémy na Státním zemědělském intervenčním fondu, a především detailně seznámit všechny zemědělce s novými pravidly a podmínkami, které na ně v rámci evropských dotací čekají. Více chceme podporovat precizní zemědělství, nové genomické techniky, ale třeba i systémy agrolesnictví, které do krajiny přinesou další rozmanitost. Věřím, že pokud na všech stranách zvítězí vůle ke spolupráci, tak vše dobře zvládneme. Uplynulý rok byl mimořádně náročný zejména kvůli dopadům ruské agrese na Ukrajině. Když se vrátím o několik měsíců zpět, do jara loňského roku, snažili se někteří lidé vyvolat paniku z toho, že nám hrozí nedostatek potravin. Žádný z černých scénářů se naštěstí nenaplnil, a to díky poctivé práci našich zemědělců a potravinářů. Za to jim patří náš velký dík. V době, kdy rostly ceny a podmínky pro podnikání se zhoršily, Evropská komise poskytla členským státům mimořádnou podporu pro producenty v zemědělských odvětvích, jejímž cílem bylo i nadále zajišťovat potravinovou bezpečnost a snížit závislost na mimounijních zemích. Členské státy pak měly možnost poskytnout dodatečnou vnitrostátní podporu v maximálně dvojnásobku alokované částky Evropskou komisí. Česká republika této možnosti využila a poskytla tak mimořádnou pomoc 831 mil. Kč za zvýšené ceny energií, krmiv, hnojiv a pohonných hmot, směřujících do sektoru prasat, drůbeže, mléka, jablek a brambor. Snažili jsme se, aby tato pomoc byla rychlá, což se podařilo. Další pomoc, tentokrát pro malé a střední zemědělce a potravináře, jsme v loňském roce poskytli přes Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond. Jde o 750 mil. Kč, určených na snížení jistiny provozního úvěru.

Posledního půl roku se Česká republika věnovala tématům předsednictví, jak jej hodnotíte z pohledu resortu?

Za předsednictví se nám podařilo dosáhnout mnoha úspěchů a uznání se nám dostalo z různých stran – od komisaře Janusze Wojciechowského, z Evropského parlamentu i z naší republiky. Zaměřili

jsme se například na schválení strategických plánů ze strany Evropské komise, aby mohly pokračovat výplaty zemědělských dotací v tomto roce. Intenzivně jsme prosazovali férový přístup při snižování spotřeby pesticidů. Naprosto nad očekávání se podařilo dohodnout pravidla pro zamezení dalšího odlesňování planety. Řešili jsme export zemědělských komodit z Ukrajiny, napomohli jsme fungování koridorů solidarity, což také přispělo ke stabilizaci zemědělských trhů v Evropě. Přestože nemáme moře, dokázali jsme dosáhnout dohody o maximálních odlovech jednotlivých druhů ryb na tento rok, a to všech států majících přístup k moři a provozujících mořský rybolov. Tato dohoda ovlivní ceny mořských ryb v obchodech, a hlavně ochranu moří a oceánů. Byli jsme chváleni za to, že jsme se nebáli otevírat témata, která by nikdo jiný neotevřel, jako například nové genomické techniky. Potvrdil jsem si také, že máme skvělý tým – jak v Praze, tak na Stálém zastoupení v Bruselu. Můžu se spolehnout na jejich pracovní nasazení i pod velkým časovým tlakem. Byli pro mě opravdovou podporou. I díky tomu jsme předsednictví zvládli velmi dobře.

Co znamená Strategický plán pro zemědělce, jak bude resort stíhat přípravu prováděcích předpisů či IT systémů, na co si mají dát žadatelé už nyní pozor, například zásadní termíny, příprava osevních postupů apod.?

Evropská komise schválením plánu potvrdila směřování našeho zemědělství do roku 2027. Hlavním cílem je efektivnější zacílení podpory ve formě přímých plateb. Celkem získáme v příštích letech 200 mld. Kč. Kromě už zmíněné podpory 23 % na prvních 150 ha všech zemědělských podniků patří k dalším přínosům ekoplatba neboli odstupňovaný finanční bonus pro zemědělce, kteří hospodaří ekologičtěji, než je povinnost. Navíc se počítá i se specifickou podporou citlivých odvětví, jako je chov skotu, pěstování ovoce, zeleniny a chmele. Kompenzace mohou získat zemědělci hospodařící v nevýhodných podmínkách v horských oblastech nebo v oblastech s horšími produkčními vlastnostmi půdy, kterých jsou celkem 2 mil. ha. Pokračuje podpora zemědělců, kteří se dobrovolně rozhodnou pro udržitelné systémy hospodaření, jako jsou agroenvironmentálně-klimatická opatření, ekologické zemědělství nebo např. dobré životní podmínky zvířat. Pro mladé zemědělce je vyčleněno celkem 136 mil. euro, tedy přes 3 mld. Kč. Investiční dotace jsou připraveny i pro potravináře a lesníky. Pokračovat bude podpora místního rozvoje prostřednictvím financování strategií přibližně 180 místních akčních skupin. Z nově zaváděných pravidel bych zdůraznil nově nastavené podmínky tzv. podmíněnosti, dříve cross compliance, které se významným způsobem doplňují a zpřísňují například o povinnost střídání plodin nebo vyčleňování neproduktivních ploch. Dodržování podmíněnosti je podmínkou všech plateb poskytovaných na plochu nebo na zvířata, tedy nejen pro přímé platby, ale také pro dotace poskytované na plochu nebo na zvířata v rámci rozvoje venkova. Aktuálně ministerstvo intenzivně pracuje na přípravě prováděcích právních předpisů. Veškeré aktivity směřujeme tak, aby nařízení vlády nabyla účinnosti k 1. dubnu letošního roku a příjem žádostí pro dotace poskytované na plochu, případně hospodářská zvířata, mohl být standardně spuštěn od 15. dubna do 15. května. Příjem žádostí pro projektové dotace bude vyhlášován v pravidelných jarních a podzimních kolech, jako je tomu nyní. Už koncem minulého roku jsme začali pro zemědělce pořádat semináře a školení, na kterých je seznamujeme s novým Strategickým plánem a novými pravidly pro hospodaření a dotace. Záznamy školení najdou zájemci na webu Ministerstva zemědělství. Nyní MZe ještě zintenzivní komunikaci se zemědělci, aby byli připraveni na dotační změny, aby se hladce rozeběhl příjem žádostí a následně i vyplácení peněz. Bude proto probíhat intenzivní komunikační kampaň ve spolupráci se zemědělskými organizacemi a sítí zemědělských poradců. Pro dotace poskytované na plochu nebo na hospodářská zvířata MZe také letos připravuje metodické příručky. I přesto, že je s ohledem na zpoždění způsobené pozdějším schválením evropské legislativy harmonogram příprav napjatý, příprava IT systémů probíhá a příjem žádostí a výplaty dotací by tak neměly být ohroženy.

Jaké koncepční změny a změny přinese nová zemědělská politika pro celé plánovací období a kde zároveň vnímáte možná rizika?

Největší podíl prostředků je nasměrován do podpory ekonomicky životaschopného zemědělství, jejímž cílem je udržení stability našich zemědělců a zajištění dostatku potravin. Důležitou oblastí je udržitelné hospodaření s ohledem na životní prostředí a důsledky změny klimatu. Kvůli konkurenceschopnosti klademe důraz na nové technologie a větší podíl následného zpracování, tedy prodeje výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Zásadní je také vyšší kofinancování druhého pilíře, a to na úrovni 65 %, což přinese 4 mld. Kč ročně navíc. Například na Slovensku je to jen necelých 37 %. Mrzí mě, že je společnost u nás zvyklá hledat jen to špatné. Eurokomisař pro zemědělství naši práci několikrát pochválil, ale u nás se stejně zdůrazňuje jen to špatné. Uvedu příklad – když se nám podařilo dojednat obrovsky náročnou dohodu o rybolovu pro celou Evropskou unii, nikoho to u nás v České republice příliš nezaujalo. Kdybychom tu dohodu ale náhodou neuzavřeli, sesypala by se na nás vlna kritiky. A musím říct, že to vyjednávání o rybolovu bylo opravdu napínavé.

Proč vláda tak silně upřednostnila malé podniky a co si od tohoto kroku slibuje?

Nové nastavení společné zemědělské politiky (SZP) má za cíl větší podporu malých a středních zemědělců, ale také zemědělců mladých a začínajících. K tomu by měla přispět zásadní změna v dotačním systému. Hlavní změnou v novém Strategickém plánu SZP je zavedení podpory na první hektary. Chystané změny výrazně podpoří menší a střední zemědělce, jak to požadovala Evropská komise. Bez toho by Strategický plán neprošel. Navíc to přispěje k ozdravení krajiny v České republice.

V terénu panuje z Vašeho přístupu ke středním a velkým podnikům nervozita, podniky omezují činnost a investice, uvažují o uzavření nákladných odvětví, jako jsou prasata, drůbež, dochází ke klučení sadů, omezení ploch zeleniny a brambor. Jak chce MZe tyto podniky motivovat, aby pokračovaly, obzvláště, když je prozatím nenaplněný rozpočet na národní dotace?

Z odhadů zemědělských výsledků za loňský rok vyplývá, že je obrovský rozdíl mezi rostlinnou a živočišnou výrobou. Jsou to první odhady, které budeme ještě verifikovat, ale vypadá to, že u rostlinné výroby došlo k velkému nárůstu zisku, ale živočišná výroba, především sektor prasat a drůbeže, bude ve ztrátě. Náklady v živočišné výrobě šly nahoru rychleji než výnosy. Prioritou i nadále zůstává směřovat disponibilní finanční prostředky právě do sektoru prasat a drůbeže a také do vybraných citlivých plodin. Ve Strategickém plánu jsme využili maximální možné částky, kterou lze podle legislativy vyčlenit na citlivé sektory. Výrazným způsobem jsme navýšili prostředky u Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF), a to z 1 na 2 mld. Kč. Důvodem je, že největší multiplikační efekt mají právě programy PGRLF. Jde v průměru o 6,5násobek, tedy z těchto 2 mld. nakonec do českého zemědělství přibude celková investice 13 mld. Kč. Výhodou je, že se tak zapojí do podpory zemědělství jak státní, tak soukromé prostředky, ale i peníze z finančního sektoru. Musíme investovat primárně také do inovací. Pro srovnání mohu uvést Dánsko. Tam, když jsme se bavili se zemědělci, a hlavně chovateli prasat, tak říkali, že dostávají z podpor prakticky jenom základní přímé platby na plochu. A ve velkém inovují. Proto jsou důležité investice, a ne, že někomu přilepšíme k zisku nebo mu pomůžeme vyrovnat schodek v hospodaření.

Jak vnímáte nastavení podmínek a kontrol prevence eroze a jak uchopíte požadavek nevládních organizací na zrealizování původních, velmi striktních podmínek?

Ministerstvo zemědělství prosazuje šetrnější hospodaření na erozně ohrožených polích, což vychází z nového Strategického plánu a protierozní vyhlášky. Implementace těchto předpisů má významné dopady na zemědělskou výrobu. Jde zejména o rozšíření výměry erozně ohrožených ploch, stanovení specifických podmínek pro pěstování plodin, stanovení povinnosti použití půdoochranných technologií apod. Uvědomujeme si dopady této změny na živočišnou a rostlinnou výrobu v České republice, a proto jsme zřídili pracovní skupinu Eroze v DZES 2024, jejímž prioritním cílem je

navrhnout management pěstování plodin na erozně ohrožených plochách od roku 2024. Pracovní skupina je složená ze zástupců Ministerstva zemědělství, poradců, Státního zemědělského intervenčního fondu a Státního pozemkového úřadu, akademických a výzkumných pracovníků zabývajících se ochranou půdy a zástupců nevládních zemědělských organizací, včetně Agrární komory ČR a Asociace soukromého zemědělství ČR. Pracovní skupina pověřila Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy zpracováním podrobného návrhu změn v oblasti ochrany půdy před erozí. Aktuálně probíhají výpočty a podrobné analýzy navrhovaných úprav, proto není možné zatím konkretizovat co, a v jakém rozsahu se bude měnit. V květnu letošního roku představíme návrhy změn.

Podnikatele bojují s vysokými cenami energií, hnojiv, pohonných hmot, lidské práce a všech dalších vstupů, co s tím MZe a vláda bude v letošním roce dělat a jakou očekává odezvu v podnikatelské sféře?

Vláda soustavně řeší zmírnění dopadů vysokých cen energií na spotřebitele i dodavatele. Od ledna začal platit cenový strop, který vláda nařídila pro ceny elektřiny i plynu, aby zabránila případným dramatickým cenovým skokům pro spotřebitele. Díky tomu tedy bude mít každý jistotu, že za energie nezaplatí víc než zastropovanou cenu, a obchodníci budou mít jistotu, že jim stát náklady vzniklé na základě zastropování vykompenzuje. I přesto se ukazuje jako správné rozhodnutí stovek zemědělských podniků, které již zainvestovaly nebo připravují investice do vlastních obnovitelných zdrojů elektřiny nebo biometanu. Vláda pracuje na podpoře těchto investic jak zjednodušením legislativy a administrativy, tak na finanční podpoře investic prostřednictvím Modernizačního fondu, Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost, nebo podporou podle zákona o podporovaných zdrojích energie. Evropská komise vydala Dočasný krizový rámec pro opatření státní podpory na podporu hospodářství po agresi Ruska vůči Ukrajině, který by částečně mohl kompenzovat enormní nárůst cen energií. Tento Dočasný rámec však není v kompetenci našeho resortu, ale Ministerstva průmyslu a obchodu. V zemědělství se ceny vyšplhaly zejména u hnojiv. Loni jsme vyjednali mimořádnou podporu 831 mil. Kč do nejohroženějších zemědělských sektorů, letos budeme bojovat za to, aby peníze z mimořádné zemědělské rezervy EU šly právě na podporu sektoru hnojiv.

Ceny potravin se na rozdíl od cen některých komodit doposud nestabilizovaly, a i proto se diskutuje o snížení DPH u potravin, jaký je Váš názor?

Nižší DPH u některých základních druhů potravin dlouhodobě podporuji. MZe má rozpracovaný návrh, který by stanovil základní potraviny, u kterých by se upravila výše sazby. Podle mě je ale třeba důsledně zvažovat, zda snížit DPH u potravin nebo například zvýšit důchody, protože státní rozpočet není neomezený. Naší prioritou je však nezvyšovat celkovou daňovou zátěž občanů a firem. Dopad úprav DPH na státní rozpočet by se pochopitelně projevil. Musíme vést debatu o tom, kde tyto peníze získat. Není také jisté, že snížení DPH by se stoprocentně propsalo do cen v obchodech. Například v Polsku byl dopad všech daňových opatření kolem 170 mld., u potravin kolem 40 mld. Kč. V ČR by to vycházelo až k 16 mld. Vytipovali jsme prozatím 15 základních potravin, u kterých by se mohla snížit DPH. Tento návrh budeme konzultovat s koaličními partnery, až poté případně zveřejníme podrobnosti. Za velmi důležité také v souvislosti s cenami považuji, že se Ministerstvu zemědělství podařilo po dlouhých obstrukcích ve Sněmovně prosadit novelu zákona o významné tržní síle, která umožní větší transparentnost trhu a možnost lepších kontrol nekalých obchodních praktik.

Závěrem se nelze věnovat záměrům, které chystáte pro letošní rok, můžete je alespoň rámcově představit?

Hodně sil bude potřeba na uvedení nové společné zemědělské politiky do praxe. Budeme nastavovat systémy, hledat nejlepší řešení, školit zemědělce a snažit se z nových podmínek dostat to nejlepší.

Na letošní rok máme také v plánu stanovit definici rodinné farmy a věnovat se jejich podporám. Letos se také, doufám, podaří uzavřít novelu, která navrhuje zrušení daně u nemovitostí s neprodukcí plochou. Cílem je také snížit daň u pozemků s krajinnou zelení, které jsou neadekvátně zatíženy s ohledem na jejich využitelnost. Budu usilovat i o navýšení finančních prostředků pro národní dotace tak, aby byly podpořeny sektory, které jsou nejvíce postiženy volatilitou na zemědělských trzích. Chystáme novelu zákona o lesích a zákona o myslivosti, podpoříme rozvoj vodárenské infrastruktury, protipovodňové stavby, potravinové banky a další. Bude toho opět hodně, jsem na Vaší straně a věřím, že společně všechny úkoly, které před námi stojí, zvládneme.

<https://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/ministr/vystoupeni-v-mediich/ministerstvo-jde-svymi-rozhodnutimi.html>